

Huutia kuplassaeläjille

Loughborough'n yliopiston yhteiskuntatieteiden professori Michael Billig puffasi uutta kirjaansa *Learn to Write Badly. How to Succeed in Social Sciences* (2013) kirjoittamalla elokuussa *Prospect*-lehteen kolumnin, jossa hän voivotteli akateemisen kirjoittamisen alati pahenevaa rappiota. Vaikka yliopistollinen kielientutkimus on Billigin mukaan paljastanut esimerkiksi yritysmaailman kielenkäyttöä leimaavan substantiivipöhön, jolla asiat yritetään luonnollistaa puhujan kannalta parhain päin, yhteiskuntatieteissä syyllistytään tämän tästä samanlaiseen kielelliseen hämärtämiseen. Sosiaalitieteilijät luulevat, että arkikieli on auttamattoman epätarkkaa, mutta itse asiassa heidän omatekoinen terminologiansa on verrattomasti epätarkempaa.

Billigin jeremiadin jälkeen on kuitenkin raitistavaa huomata, että muun muassa ”symmetriape-riatteen” ja ”toimijaverkon” lanseerannut ja jopa Alan Sokalin hermoja koetellut sosiologi Bruno Latour vastailee kysymyksiin varsin

selväpäisesti *Le Monden* syyskuussa haastattelussa. Nicolas Weill panee Latourin kovan paikan eteen tiedustelemalla ranskalaisen ja eurooppalaisen kulttuurin tulevaisuudesta, ja Latour kontraa haastamalla nykyisen valtiorakenteen. Hänen mukaansa vaaleilla valitut poliitikot vain olettavat tietävänsä kansan yleistahdon ja osaavansa tuottaa yhteistä hyvää. Moinen ei kuitenkaan onnistu ilman yhteiskuntatieteiltä saatavaa tietoa, ja siksi valtion pitäisi kyetä tutkimaan, mikä kansan yleistahdo on. Latour ihmetteleekin, miksi valtio ei ota oppia yritysmaailmasta: jos yritykset kerran pystyvät hankkimaan pikkutarkkaa tietoa ihmisten kulkukäyttäytymisestä, valtion pitäisi rakentaa itselleen välineet päästä perille kansan yleistahdosta. Jos niin ei tehdä, kuka tahansa voi väittää kansan tahtovan sitä tai tätä. Latour pitää suurimpana pulmana sitä, ettei yhteiskunnan ”teknorakenteu-” ole ollenkaan kiinnostunut perustutkimuksesta. Niinpä yhteiskuntatieteillä ei ole riittäviä yhteyksiä valtion instituutioihin eivätkä ne niin ollen pysty olemaan avuksi päätöksenteossa.

Latour muuttuu entistä suora- viivaisemmaksi, kun Weill tenttaa

häntä ekokatastrofista. Latour analysoi käsillä olevan tilanteen yhtä aikaa apokalyptiseksi ja vallankumoukselliseksi, mutta Euroopan tola ei ole toivoton, sillä yhtäältä Eurooppa ei ole enää maailman napa ja toisaalta vanhat talouskasvuun ja modernisoitumiseen perustuvat toimintamallit ovat osoittautuneet epäkelvoiksi. On siis pakko keksiä jotakin uutta. Latourin mukaan ekokatastrofin vaarallisin ulottuvuus ei siksi ole asetelman ennennäkemättömyys vaan se, että ekokatastrofin olemassaolo kielletään ja käyttäydytään ikään kuin sitä ei olisi edes olemassa. Kielellinen puljutus on siis pahimmillaan silloin, kun tosiasioiden kiel- tämistä väitetään realismiksi.

Monoa synagogasta

Veljensä kanssa kuivattu ja hedelmiä Amsterdamiin tuonut Baruch Spinoza julistettiin tunnetusti pannaan ja suljettiin juutalaisyhteisön ulkopuolelle vuonna 1656. Juutalaisia kiellettiin olemasta missään tekemisissä hänen kanssaan, ja kaiken kukkuraksi kiello

koski myös Spinozan kirjoitusten lukemista, joten tuomiota voidaan pitää poikkeuksellisen tylynä. Steven Nadler paneutui selkkaukseen *Humanities*-lehden syysnumerossa ja totesi, ettei Amsterdamin juutalaisyhteisössä ollut koskaan julistettu kenellekään yhtä ankaraa tuomiota. Vaikka pannaan saattoi joutua teologisesta keskustelusta pakanan kanssa tai pakanan hiusten leikkaamisesta, normaalikäytännön mukaan juutalaisyhteisöön pääsi takaisin pyydettyään anteeksiantoa ja maksettuaan sakot. Spinozalle tällaisia mahdollisuuksia ei suotu.

Nadler ällistelee tilannetta, sillä säilyneiden dokumenttien valossa Spinozan kova kohtelu jää vaille selitystä. Reilun parinkymmenen ikäinen Spinoza ei ollut vielä julkaissut mitään eikä hänellä ollut minkäänmoista filosofinmainetta; siitä huolimatta hänet erotettiin uskonyhteydestä ”pahojen mieliteiden” ja ”iljettävän vääräuskaisuuden” vuoksi. Nadler uumoilee, että Spinoza olisi kehitellyt myöhemmän ajattelunsa ydinideat jo nuorena, ja Espanjan inkvisition arkistosta on löydetty asiakirja, jonka mukaan ryhmä espanjalaisia matkalaisia olisi tavannut Spinozan Amsterdamissa 1650-luvun lopussa. Spi-

nozan kerrotaan kiistäneen Vanhan testamentin ohjeiden pätevyyden, muun kuin ”filosofisen” Jumalan olemassaolon sekä sielun kuolematomuuden. Nadler arvelee, että kalvinismintäyteen henkisen ilmaston vuoksi Alankomaiden juutalaisyhteisö olisi karsastanut erityisesti sielun kuolematomuuden kieltämistä, sillä myös kalvinistien uskon kannalta perustavan opinkappaleen haastaminen olisi tehnyt juutalaisista vielä pahemmin toisen luokan kansalaisia kuin he jo valmiiksi olivat. Kun Spinozan julkaistusta tuotannosta tiedetään, että sielun kuolematomuuden mukana yli partaan lennähtävät luomistyö, vapaa tahto ja antropomorfinen Jumala, Nadler pitää selviönä, ettei juutalaisyhteisö halunnut Spinozan kaltaista kumma-jaista taakakseen. Spinoza puolestaan ei pannut panna pahakseen vaan suhtautui siihen toimilleen ominaisella tyyneydellä.

Howdunnit...

Luumoojassa (3/2013) päätoimittaja Noora Lehtimäki utelee, miksi dekkarit rullettavat myyntilistoilla. Toukokuun

”Mitä Suomi lukee” -listalla neljä kymmenestä myydyimmästä kotimaisesta romaanista loksautti enemmän tai vähemmän jännäri-genreen. ”Miksi?”, kysyy Lehtimäki. Dekkaristi Reijo Mäki, Dekkariseururan Leena Korsumäki ja Otavan kaunokirjallisuuden toimituspäällikkö Aleks Pöyry vastaavat. Kolmikko toteaa, että dekkareiden arvostus on noussut myynnin myötä. Silti Korsumäen mukaan ”laatu kärsii suosiosta”, sillä markkinoille pukataan monenmoista ja kaikenlaista. Arvostus on siis noussut ja taso laskenut.

Pöyryn mukaan dekkareihin on ”helppo hypätä” mukaan ja niihin ”lukijan on helppo heijastaa pelkojaan”. Pötkötuotannossa ”lukijan on helppo tarttua sarjan seuraavaan osaan”. Vähitellen mekin ymmärrämme: avainsana on helppo. Myös Mäki innostuu: ”Ihmisen eläimelliset vaistot kaipaavat jännitystä. Dekkari antaa loistavan mahdollisuuden tähän turvallisesti kotisohvalla.” Ja sitten ymmärtää Lehtimäkikin: ”Dekkari tarjoaa nykylukijalle juuri sen mitä tämä kaipaa: jännitystä jokaiselle tunnistettavassa muotissa. Ei ihme, että menestyvät.” Antikliimaksi, siinäpä se, kliimaksin tae.